

УДК 378. 011. 3. – 057. 175

FUNCTIONS OF THE PROFESSIONAL IMAGE OF THE TEACHER IN AN INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION**ФУНКЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ****Savchenko N.V. / Савченко Н.В.***k.p.n., associate prof. / к.п.н., доц*

ORCID: 0000-0003-3897-0056

Baida S.P. / Байда С.П.*k.p.n., associate prof. / к.псих.н., доц*

ORCID: 0000-0002-7807-1234

*Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,**Uman, Sadova, 28, 20308**Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,**Умань, Садова, 28, 20308*

Анотація. У статті розглядаються функції, які виконує професійно-педагогічний імідж викладача закладу вищої освіти, надається класифікація функцій та простежується їх взаємозв'язок зі структурою та типами іміджу. Представлено характеристики двох груп функцій іміджу: ціннісних та технологічних; підкреслює необхідність свідомого створення бажаного типу професійного іміджу з урахуванням сутнісних компонентів та функцій феномену.

Ключові слова: професійно-педагогічний імідж, функції іміджу, управління враженням, відтворення соціальних стереотипів, самопрезентація.

Вступ.

Вирішення сучасних освітянських завдань вимагає значного підвищення професіоналізму педагогічних працівників, здатних до здійснення професійно-педагогічної діяльності, модернізації професійної підготовки вчителів згідно з актуальними педагогічними пріоритетами. На сучасному етапі розвитку професійної педагогічної освіти можна простежити розширення та оновлення традиційної системи підготовки педагогів, що здебільшого спрямована не тільки на теоретичне осмислення студентами сутності освітнього процесу, а й на підвищення загальнокультурного рівня та ціннісного ставлення до педагогічної професії.

Розгляду поняття «імідж» наразі приділяється значна увага з боку представників таких наук, як психологія, соціологія, педагогіка, філософія, публік рілейшнз, філологія тощо. Структурні особливості феномену аналізуються у багатьох працях сучасних дослідників.

Різні аспекти формування іміджу педагога представлено в працях таких науковців, як А. Калюжний, А. Кононенко, М. Апраксіна, О. Бекетова, В. Черепанова, М. Варданян, Т. Кулакова, В. Ісаченко, С. Амінтаєва та ін. Разом з тим, проблема формування професійно-педагогічного іміджу викладача ЗВО залишається недостатньо вивченою.

З урахуванням вищевикладеного наполягаємо також на необхідності вивчення та ретельного аналізу функціональних особливостей професійного іміджу викладача ЗВО, оскільки саме розуміння механізмів керування враженням, а також відповіді на соціальні очікування, що передбачено

структурою іміджу, є основою для професійного становлення та подальшого зростання фахівця.

Основний текст.

Ефективний імідж – це те уявлення про людину в суспільстві, яке допомагає успішно вирішувати такі завдання: досягти самоповаги та внутрішнього комфорту; просунути соціальними сходами; покращити власні професійні результати.

Дослідження в галузі іміджелогії визначають дві групи функцій іміджу. По-перше, необхідно розглянути ціннісні функції, до яких належать особистісно підвищувальна, психотерапевтична та функція комфортизації міжособистісних стосунків [1; 2; 3], які є винятково важливими для створення професійного іміджу майбутнього викладача.

Особистісно підвищувальна функція пов'язана з формуванням навколо особистості атмосфери привабливості, що приводить до розкритості, прояву найкращих якостей та, як наслідок, до підвищення соціальної важливості людини. Сутність психотерапевтичної функції полягає в тому, що завдяки усвідомленню власної незвичайності та підвищеній комунікабельності людина здобуває стійкий позитивний настрій та впевненість в собі. Нарешті, функція комфортизації міжособистісних стосунків передбачає терапевтичний ефект від такого явища, як особистісна чарівність, що привносить симпатію й доброзичливість у спілкування та згодом необхідну міру терпіння й такту

Отже, роль ціннісних функцій іміджу не можна недооцінити, адже вони свідчать про безперечну значущість іміджу в процесі побудови здорової духовної організації особистості. Філософський зв'язок форми та змісту пояснює закономірність функціонування іміджу як зовнішнього прояву духовного здоров'я особистості. Внутрішній світ конкретної особистості проявляється завдяки іміджу.

Не менш важливим у розумінні механізму роботи іміджу є розгляд його технологічних функцій. Серед них виділяємо функцію міжособистісної адаптації, висвітлення найкращих особистісно-ділових якостей, затінення негативних особистісних характеристик, функцію організації уваги та подолання вікових бар'єрів.

Функція міжособистісної адаптації базується на вмінні оперативно асимілюватися в конкретному соціальному середовищі, повертаючи увагу та встановлюючи доброзичливі стосунки.

Щодо функції висвітлення найкращих особистісно-ділових якостей, то згідно з нею імідж надає можливість візуально уявити найбільш привабливі риси людини, дозволяючи оточуючим пізнавати лише ті характеристики, що викликають симпатію або прихильність.

Затінення негативних особистісних характеристик як одна з провідних функцій професійно-педагогічного іміджу допомагає відвернути увагу від недоліків зовнішності завдяки використанню дизайну одягу, макіяжу, аксесуарів, зачіски тощо.

Функція організації уваги пов'язана з таким психологічним механізмом: привабливий імідж притягає людей, відповідаючи їхнім стереотипам та

прагненням, і, як наслідок, сприяє створенню прихильності з боку оточуючих та позитивному ставленню до власних ідей. Усвідомлення надзвичайної важливості цього механізму сприятиме більшій успішності професійної діяльності викладача.

Окрім згаданих функцій, імідж також виконує роль інструменту подолання вікових бар'єрів. Саме в професійній діяльності викладача ця функція іміджу набуває особливого значення. Педагогічне середовище складається з осіб різного віку, які, з огляду на це, мають різні інтереси та прагнення. Тому одним із завдань під час формування професійного іміджу є виховання вміння налагоджувати стосунки з людьми будь-якого віку та рівня освіченості. Володіння технологією самопрезентації, яке втілене в успішному відборі моделей поведінки під час виконання різних ролей, надає можливість ефективно спілкуватися з людьми різного соціального становища або професійного статусу.

Отже, знання технологічних і ціннісних функцій іміджу уможлиблює широке його використання. Імідж, виходячи з різноманітності його типів та функцій, – це поліметричне явище, знання функцій та класифікації якого підпорядковано єдиній меті – досягненню ефекту особистої привабливості та вмінню управляти справленим враженням.

Уміння самопрезентації та управління враженням мають надзвичайно важливе значення в процесі формування професійно-педагогічного іміджу. Знання структури іміджу, типів та механізмів його функціонування сприяють свідомому розвитку визначених умінь. У структурі іміджу педагога значущими є такі елементи, як «іміджформувальна інформація» (характеристика людини), образ людини у вигляді комплексу зовнішніх і внутрішніх параметрів, погляд на людину як оцінка образу аудиторією іміджу, об'єкт іміджелогічного впливу, тобто член аудиторії іміджу, у психіці якого відбулося сприйняття характеристик прототипу. Саме ці елементи підлягають розгляду під час побудови іміджу викладача, коли аудиторією іміджу є учасники освітнього процесу колектив, а прототипом – педагог.

Зі структурою іміджу тісно пов'язані його основні складники: зовнішній вигляд, вербальні та невербальні засоби комунікації, внутрішня відповідність образу професії – внутрішнє «Я».

Що стосується професії педагога, то найважливішим складником його іміджу є вміння відображувати соціальні очікування та відтворювати соціальні стереотипи. Тому слід ставитися до зовнішнього вигляду як до одного з потужних засобів впливу на аудиторію та трансляції необхідних повідомлень.

Неможливо також переоцінити значення вербальних і невербальних засобів спілкування, майстерне володіння якими є, безперечно, невід'ємним складником іміджу викладача. Мовленнєва діяльність педагога визначається рівнем культури його мовлення та сформованості індивідуального вербального стилю й відображає внутрішній світ та особистісні настанови. Викладач, який майстерно володіє вербальною культурою та здійснює правильний вибір мовних засобів комунікації, повинен також урахувати важливу роль невербальних засобів спілкування.

Розгляд складників іміджу викладача неможливий без урахування такого компонента, як внутрішня відповідність образу професії – так зване внутрішнє «Я». Під внутрішнім образом розуміємо внутрішню культуру вчителя, щирість та свободу, чарівність, емоційність, гру уяви, витонченість, асоціативне бачення, несподівані яскраві ходи в сценарії уроку, внутрішню потреба у творчості, самовладання в умовах публічності та інші компоненти. Однак ядром особистості та найголовнішою характеристикою особистісної діяльності вчителя є професійна самосвідомість, яка об'єднує згадані вище складники та висвітлює сутність професії педагога, узгоджуючи особистісні прагнення з потребами суспільства. Отже, структура іміджу – це єдність стійких зв'язків між його складниками, яка збігається зі структурою соціальної психіки [4, с. 97 – 109; 5].

Висновки.

Отже, розглянувши сутнісні особливості іміджу як соціально-психологічного феномену, доходимо висновку, що структура, типи та функції іміджу є взаємопов'язаними. Знання особливостей та сутнісних компонентів іміджу надає можливість свідомо формувати конкретні якості з метою створення бажаного типу іміджу. Функціональні особливості феномену свідчать про взаємну узгодженість та обумовленість компонентів у їх професійному втіленні. Сутність професійної діяльності викладача пов'язана з ключовим компонентом іміджу – самосвідомістю фахівця, яка сприяє узгодженню між особистісними орієнтаціями педагога, соціальними потребами та функціональними особливостями того типу іміджу, який формується.

Література.

1. Політична іміджологія : навч. посіб для студентів ЗВО. Аспект Прес, 2006. 400 с.
2. Почепцов Г. Г. Іміджологія: 5-е видав., виправл. и доп. К.: Рефл-бук; Київ: Ваклер, 2006. 574 с.
3. Шепель В. М. Управлінська психологія. Х. : Економіка, 2014. 248 с.
4. Cooley C. Social Consciousness: Publications of the American Sociological Society / C. Cooley N. Y., 2018. № 1. P. 97. 109 p.
5. Cooley C. Sociological Theory and Social Research / C. Cooley. N. Y., 2017. 245 p.

References:

1. Political imageology: teaching. a guide for students of higher education institutions. Aspect Press, 2006. 400 p.
2. Pocheptsov H.G. Imageology: 5th edition, corrected. and additional K.: Refl-buk; Kyiv: Wakler, 2006. 574 p.
3. Shepel V. M. Management psychology. Kh.: Ekonomika, 2014. 248 p.
4. Cooley C. Social Consciousness: Publications of the American Sociological Society / C. Cooley N. Y., 2018. № 1. P. 97. 109 p.
5. Cooley C. Sociological Theory and Social Research / C. Cooley. N. Y., 2017. 245 p.

Abstract. *The article examines the functions performed by the professional and pedagogical image of a teacher of a higher education institution, provides a classification of functions and traces their relationship with the structure and types of image. The characteristics of two groups of image functions are presented: value (personally enhancing, psychotherapeutic and interpersonal relations comfort function) and technological (interpersonal adaptation function, highlighting the best personal and business qualities, shading negative personal characteristics, the function of organizing attention and overcoming age barriers); emphasizes the need to consciously create the desired type of professional image, taking into account the essential components and functions of the phenomenon.*

Keywords: *professional teacher's image, image functions, impression management, reflecting social stereotypes, self-presentation.*

Статтю надіслано: 19.12.2022 р.

© Савченко Н.В., Байда С.П.